

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ GARANTÖRSEL SORUMLULUĞU VE MÜCBİR SEBEPLER *

Meliha Toprakçı**

Öz

Hayatın akışını sekteye uğratan beklenmedik olaylar, ceza hukuku açısından doğrudan etki doğurmaktadır. Özellikle toplumsal tepkiye sebep olan olaylar, adalet beklentisi oluşturmaktadır. Can kayıplarının arttığı olaylar ise, adalet beklentisini en üst safhaya taşımaktadır. Toplumsal düzenin işleyişi, toplumu oluşturan bireylerin sorumluluk alması ile sağlanmaktadır. Toplumsal yapının korunması, toplumun ihtiyaç duyduğu hizmetlerin sağlanması ve toplumun idaresi, devlet eliyle sağlanmaktadır. Devlet, kişilere emirler verip yasaklar koyabilmektedir. İşte, emirlerin yerine getirilmemesi halinde ihmalî suç, yasak fiillerin işlenmesi halinde ise icrai suç oluşmaktadır. İhmal suretiyle icrai suçların meydana gelişi, bazı kişilere toplumun geri kalanından daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Sorumlulukların ihmal edilmesi nedeniyle meydana gelen neticeler, sıradan kişilerin eylemlerinden daha farklı değerlendirilmelidir. Hukuki düzenlemeler çerçevesinde yapılan incelemeler, bu değerlendirmelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sağlık personellerinin hak ve sorumluluk düzeyleri, işin doğası gereği, özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu sorumluluğun her yönüyle ele alınması ve aynı zamanda sağlık çalışanlarının iş ve işlemlerini kısıtlayacak nitelikte olmaması gerekmektedir. Bu çalışmada, öncelikle suçların hareket şekillerine göre sınıflandırılmasından bahsedilip icrai ve ihmalî suçlar anlatılacak ve ihmal suretiyle icrai suç kavramı açıklanacaktır. Ardından, garantörsel sorumluluk tanımlanacak ve hangi şekillerde ortaya çıktığı açıklanacaktır. Sağlık personellerinin sorumluluk halleri; ceza sorumluluğu, idari sorumluluğu, tıbbi etik sorumluluğu ve hukuki sorumluluk olmak üzere ayrı ayrı anlatılacaktır. Son olarak mücbir sebep etkisi altında garantörsel sorumluluğun durumu ele alınacak ve 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem felaketinde sağlık personellerinin sorumluluk düzeyleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Garantör, Hareket, Deprem, Mücbir Sebep.

GUARANTOR LIABILITY OF HEALTHCARE WORKERS AND FORCE MAJEURE

Abstract

Unexpected events that interrupt the flow of life have a direct impact in terms of criminal law. Especially events that cause social reaction create an expectation of justice. Incidents where loss of life increases raise the expectation of justice to the highest level. The functioning of the social order is ensured by the individuals who constitute the society taking responsibility. The protection of the social structure, the provision of services that the society needs and the administration of the society are provided by the state. The state can give orders and impose prohibitions on people. Here, failure to comply with orders constitutes a crime of omission, and if prohibited acts are committed, an executive crime occurs. The occurrence of criminal offenses through negligence places some individuals more responsible than the rest of society. The consequences that occur due to neglect of responsibilities should be evaluated differently from the actions of ordinary people. Investigations carried out within the framework of legal regulations reveal the necessity of these evaluations. The level of rights and responsibilities of health personnel, due to the nature of the work, has been specially arranged. The responsibility in question should be handled in every aspect and at the same time it should not be of a nature to restrict the work and transactions of health workers. In this study, first of all, the classification of crimes according to the way they act will be mentioned, the positive act and omission crimes will be explained and the concept of commission by omission will be explained. Then, guarantor liability will be defined and explained in what ways it arises. Responsibilities of health personnel; criminal responsibility, administrative responsibility, medical ethical responsibility and legal responsibility will be explained separately. Finally, the situation of guarantor liability under the effect of force majeure will be discussed and the level of responsibility of health personnel in the earthquake disaster on February 6, 2023 will be discussed.

Key Words: Guarantor, Act, Earthquake, Force Majeure.

* Makalenin Gönderim Tarihi : 02.12.2023

Makalenin Kabul Tarihi : 18.12.2023

** Avukat, Doktora Öğrencisi, e-posta: avtoprakci@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9191-3646.

GİRİŞ

6 Şubat 2023 günü saat 4.17’de yaşanan deprem, en yıkıcı felaketlerden biri olarak tarihe not düşülmüştür. Kahramanmaraş – Gaziantep depremi de denilen, bölgede hayatı uzun süre durduran olaylar sırasında yaşanan can ve mal kayıpları, neredeyse her alanda etki ve sonuç doğurmuştur.

Doğa olayları ve meydana gelebilecek muhtemel neticeler, hukuk alanında birçok kez düzenlenmiştir. Mevzuatın içerisinde olağanüstü haller kapsamında bulunan doğa olayları, devletin afete ilişkin koruyucu önlemler alması ve meydana gelebilecek adli olayların önüne geçebilmek adına ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Yaşanan bu felakette ise, 50000’in üzerinde can kaybı ve binlerce yaralanmanın meydana gelmesi, toplumsal şok yaşanmasına neden olmuştur. Bu durum, doğal olarak adaletin sağlanması talebinin güçlü bir şekilde dillendirilmesine yol açmıştır. Art arda açılan ceza soruşturmaları, daha önce benzeri çok sık görülmeyen olayların bilimsel olarak değerlendirilmesi gereğini doğurmuştur.

Depremi geniş bir alanda çok yüksek şekilde etki göstermesi, birçok hukuki sorunu beraberinde getirmiştir. Özellikle yıkılan yerlerin yapımında deprem gerçeğine ve mevzuata uyumsuz olarak hareket edildiği, deprem sonrası yağmalama olaylarının yaşanma ihtimali ve benzeri durumlar, bu hukuki sorunlardan bazılarıdır. Bu sorunlardan biri de, deprem anında hastanelerden ayrılan ve geride kalan hastalarla ilgili hiçbir işlem yapmayan sağlık çalışanlarının sorumlulukları ile ilgilidir.

Sağlık çalışanlarının deprem sebebiyle hastaneden ayrılmaları, hastaları koruyucu önlemler almak şöyle dursun, arama kurtarma ekiplerine durum bildiriminde dahi bulunmadıkları yönündeki iddialar, basında birçok kez dillendirilmiştir. Söz konusu ihmaller nedeniyle, yardım ulaştırılmayan hastalardan bazıları hayatını kaybetmiş ve kimi hastaların da durumu ağırlaşmıştır.

Bu çalışmanın amacı, iddia edilen eylemlerin ceza hukuku açısından hangi anlamlara geldiğini ve ne gibi sonuçlar doğurabileceğini tartışıp sağlık personellerinin hastanelerden ayrılıp yardım gönderilmesini sağlamamaları durumunda sorumluluklarının düzeyini açıklamaktır.

1. Türk Ceza Hukukunda Garantörsel Sorumluluk Halleri

1.1. Genel Olarak

İcrai ve ihmali suç ayrımı, günümüz hukuk sistemlerinde genel olarak kabul gören bir ayrımdır. Neticenin meydana gelmesi, failin bir hareketi yapmasından veya yapmamasından kaynaklanabilmektedir. İşte yapmak ve yapmamak, icrai ve ihmali hareket kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte, icrai hareketle işlenebilen suçların ihmali olarak işlenmesi de mümkündür. Böylesi haller, ihmal suretiyle icrai suçları teşkil etmektedir.¹

Türk Ceza Kanunu'nda² öngörülen birtakım suçlar yalnızca icrai hareketlerle işlenebilirken diğer bazı suçlar yalnızca ihmali davranışlarla işlenebilmektedir. Bazı suç tiplerinin ise her iki şekilde işlenebildiği görülmektedir.

1.2. Suçların Harekete Göre Sınıflandırılması

Hareketin niteliğine göre suçlar; tek hareketli, çok hareketli, serbest hareketli, bağlı hareketli, ani, mütemadi, icrai hareketli ve ihmali hareketli suçlar olarak sınıflandırılabilir.

Bu çalışmada açıklayacağımız konu gereği, suçların tasnifi açısından, hareketin şekline ilişkin bir ayrım olan icrai ve ihmali hareketli suçlar üzerinde durulacaktır.

1.2.1. İcrai ve İhmali Suç Ayrımı

Kanun koyucu, birtakım hareketlerin yapılmasını yasaklamış ya da birtakım hareketlerin yapılmasını emretmiştir. İşte yasaklayıcı ve emredici normlar, icrai ve ihmali suçları belirlemektedir. Kanunlarda yasaklanmış olan fiillerin işlenmesiyle meydana gelen suçlar icrai, emredilmiş olan eylemlerin yapılmamasıyla meydana gelen suçlar ihmali suçlardır.³

İcrai hareketle işlenebilen suçlarda, failin aktif bir hareketinin bulunması gerekir. Diğer bir deyişle, neticenin ortaya çıkmasına neden olan hareketi fail yapmış olmalıdır. Ceza kanunlarında düzenlenen suçların çoğu, icrai hareketle işlenebilen suçlardır. Kanunda düzenlenen suçların büyük kısmı, aktif hareketlerle yasaklanmış hareketlerin yapılmasıyla oluşmaktadır. TCK'da düzenlenen bazı suçlar, yalnız icrai hareketlerle işlenebilmektedir. Örneğin; TCK m. 102 ve devamı maddelerinde düzenlenen cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, 141. maddedeki hırsızlık suçu ve yine 148. maddede bulunan yağma suçu gibi suçlar yalnızca icrai hareketlerle işlenebilir.

İhmali davranışlarla işlenebilen bir suçtan söz edebilmek için, failin yapması gereken bir hareketi yapmamış olması gerekir. İhmali davranışla işlenebilen suçlar, gerçek ihmali suçlar ve görünüşte ihmali suçlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Doktrindeki bir görüşe göre, iki kavramı ayıran husus, neticedir. Suçun oluşması için ayrıca neticenin gerçekleşmesi aranmıyorsa, gerçek ihmali suç ortaya çıkmaktadır. Ancak suçun oluşması için, eylemin yapılması ile birlikte

¹ Veli Özer Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 228.

² Türk Ceza Kanunu (TCK), *Resmî Gazete* 25611 (12.10.2004), Kanun No. 5237.

³ Aras Türay, "İhmal Suretiyle İcrai Hareketin Sınırlı Sayıda Olup Olmadığı Sorunsalı", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17 / 3 (Ağustos 2020), 118.

neticenin de meydana gelmesi aranıyorsa, görünüşte ihmali suçtan söz edilmektedir. Görünüşte ihmali suç, yükümlü kılınan kişiyi aktif harekette bulunmaya yönlendirmektedir.⁴ Bizim de katıldığımız başka görüşe göre ise, iki kavramı ayıran husus netice olamaz. Bu kavramların temel ayrımı, teminat sorumluluğudur. Buna göre, yükümlülük altına alınan kişinin neticeyi önleme yükümlülüğü bulunmuyorsa, netice gerçekleşse de suç yine gerçek ihmali suç kapsamında kalmaktadır.⁵

1.2.2. İhmal Suretiyle İcrai Suçlar ve Oluşma Şartları

İhmal suretiyle icrai suç, hukuk düzeninin kişiyi icra etmekle yükümlü kıldığı sorumluluklar varken kişinin bu sorumlulukları ihmal etmesi ile meydana gelmektedir.⁶ Diğer bir deyişle, fail icra etmesi gereken bir fiili ihmal etmektedir.

İhmal suretiyle icrai suçların, doğrudan icrai şekilde işlenen halleri de kanunlarda bulunabilmektedir. Bununla birlikte, ilgili suçların ihmali şekilde işlenebilmesi, failin garantör olmasına bağlıdır. Bu yönüyle ihmal suretiyle icrai suçlar, özgü suç kapsamında kabul edilmektedir.⁷

Garantörsel sorumluluğun kapsamı gereği, yalnız tanımlanan suçlarda, garantörün ihmali aranmaktadır. Bununla birlikte, garantör sıfatı olmayan kişilerin de bazı durumlarda neticeyi önlemeye yönelik hareket etmesi aranabilir. Bu durumda, garantöre tanımlanmış suç oluşmasa da, kişilere kanunlarda tanımlanan başka suçlar isnat edilebilir. Böylesi durumlarda, somut olayda şartları varsa TCK m. 98'de yer alan yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçu gündeme gelebilmektedir.⁸

1.3. Garantörsel Sorumluluğun Oluşması

Garantörsel sorumluluk, toplumsal düzenin devamlılığı sürecinde, hukukun birtakım kişilere meşru sebeplerle diğer kişilerden daha büyük yükümlülükler yüklemesi halidir. Garantörsel sorumluluğun varlığı, oluştuğu sebebe dayalı olarak ilgililerin hukuki güvenliğini sağlamaktadır.

Garantörlük, hareketsiz kalındığı halde neticeden sorumlu tutulmaktır.⁹ Garantörlük sıfatı; olumsuz neticenin meydana gelmemesini sağlayan, olumsuz sonucu önleme yükümlülüğü bulunan kişiye verilmektedir. Dolayısıyla garantörün ihmali, icra etmesi gereken fiille eşdeğer nitelikte olmalıdır.¹⁰

⁴ İzzet Özgenç – Cumhur Şahin, "Kamu Görevinin Kötüye Kullanılması Suçu Üzerine Düşünceler", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6 / 2 (Haziran 2002).

⁵ İzzet Özgenç, "İhmali Suç Teorisi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25 / 4 (Ekim 2021), 349.

⁶ Mehmet Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 340.

⁷ Berrin Akbulut, "Bağlılık Kuralı", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14 / 1 (Haziran 2010), 186.

⁸ Mehmet Emin Artuk – Mehmet Emin Alşahin, "Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18 / 1 (Haziran 2012), 31.

⁹ Hakan Hakeri, *Tıp Ceza Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 94.

¹⁰ Mustafa Avcı – Erdal Yerdelen, "Karar İncelemesi – Garantörsel İhmali Suçta İhmali ve İcrai Davranış Ayrımı", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19 / 1 (Ocak 2015), 172.

Garantör, hukuken yükümlülük altında olan kişidir. Garantörsel sorumluluk, üç farklı şekilde oluşabilir.

Garantörsel sorumluluğun oluşma şekillerinden ilki, kanun emri ile garantörlüktür. Hukukumuzda garantörlüğü sağlayan kanunlar bulunmaktadır. Kanunen garantörlük halinde, kişinin ilgili kanunda neticeyi önlemekle yükümlü garantör olarak tanımlanan kişi olması, kişiyi doğrudan sorumluluk altına sokmaktadır.¹¹ Garantör kanundan kaynaklanan görevini ihmal ettiğinde ortaya çıkan netice suç oluşturuyorsa, bu noktada ihmal suretiyle icrai suç oluşmuş olacaktır.

Kanunen garantörlükte ilk akla gelen, acil yardım ekipleri olabilir. Bunlar; kolluk kuvvetleri, sağlık görevlileri, itfaiye görevlileri ve sair şekilde çoğaltılabilir. Yargıtay'ın böylesi olaylarda yaklaşımı, garantör sıfatı bulunan görevlilerin kusuru oranında cezalandırılması gerektiği yönündedir.¹² Bundan başka, Türk Medeni Kanunu'ndan¹³ kaynaklanan anne ve babanın çocuğa bakma yükümlülüğü de en bilinen garantörlük şekillerindedir. Yargıtay kararlarında, ebeveynlerinin ihmali sonucu zarar gören çocuklardan çok kez bahsedilmektedir. Doğum sonrası terk edilen bebeklerle ilgili, meydana gelen neticeye göre sorumluluğun durumu incelenmiştir. Bebeklerin hayatlarını kaybetmeleri halinde ebeveynlerin garantörlüğü üzerinde durulmuş; özellikle TCK m. 97'de yer alan terk suçu üzerinde durularak fiilin kasten öldürme suçu mu¹⁴, olası kastla öldürme suçu mu¹⁵, kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçu mu oluşturacağı irdelenmiştir. Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlendiğine yönelik görüşler, genellikle karşı oy olarak görülmektedir.¹⁶ Bebeğin hayatta kaldığı halde ise Yargıtay, garantör olan sanığın eylemlerinin teşebbüs aşamasında kaldığı üzerinde durmuştur.¹⁷

İkinci olarak, garantörsel sorumluluk sözleşme ile oluşabilmektedir. Sözleşme ile oluşturulan garantörlükte, garantörün sözleşme iradesiyle sorumluluk altına girdiğini belirtmek gerekir. Diğer bir deyişle, kanunen garantörlükte olduğu gibi kişinin yalnızca bir sığa sahip olması yeterli olmaz, ilgili sözleşmede garantörlük sorumluluğunu yüklediğini beyan etmesi

¹¹ Mehmet Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 341.

¹² Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2016/779 E., 2020/351 K., K. T.: 07.07.2020. Daha önce de hapishanede yangın çıkaran maktulün olay tarihinde bulunduğu hapishanede tekrar yangın çıkardığı, infaz koruma memurunun daha önceki olayda olduğu gibi yangının büyümeden söndürüleceğini düşünerek hareket ettiği, yangının yayılması sonucunda orada bulunanların ve tek kişilik hücrelerde bulunan mahkumların da zahirli gaz soluma nedeniyle öldükleri olayda; infaz koruma memurları kilitleri açmayarak mahkumların ölmesine sebebiyet vermiştir. Yargıtay, mesleki dikkat ve özen eksikliği nedeniyle kusurlu bulunduğu infaz koruma memurlarının bilinçli taksirle ölüme sebebiyet verme suçunu işlediklerini kabul etmiştir.

¹³ Türk Medeni Kanunu (TMK), *Resmî Gazete* 24607 (8.12.2001), Kanun No. 4721.

¹⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2020/466 E., 2022/709 K., K. T.: 09.11.2022. Annenin bebekten kurtulmak amacıyla, bebeği kimsenin bulamayacağı ve kaçınılmaz olarak ölüm neticesinin gerçekleşeceğini bildiği halde ıssız bir ormana bırakması neticesinde, bebeğin ölümü gerçekleşmiştir. Yargıtay, somut olayda sanığın kasten ve icrai olarak öldürme suçunu işlediğine hükmetmiştir.

¹⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2014/161 E., 2015/493 K., K. T.: 08.12.2015. Bebeğin bulunması için yola yakın olarak bırakıldığı olayda, bebek bulunup hastaneye götürülse de ölüm neticesi gerçekleşmiştir. Bu somut olayda Yargıtay kararında, bebeğin ölümünün istenmediğine ancak neticenin öngörülebilir olduğuna dikkat çekilmiş ve olası kastla öldürme suçunun oluştuğuna karar vermiştir.

¹⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2020/164 E., 2020/239 K., K. T.: 28.05.2020. Bebeğini kimsenin bulamayacağı yere bırakan sanık annenin eylemi sonucu bebeğin donarak ölmesi neticesinin gerçekleştiği olayda, eylemin doğrudan ve icrai şekilde işlendiğine karar verilmiştir. Bununla birlikte, iki üye eylemin ihmali davranışla işlendiği yönünde karşı oy kullanmışlardır.

¹⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2015/986 E., 2018/102 K., K. T.: 20.03.2018.

gerekmektedir. Sözleşme ile kurulan garantörlük ilişkilerine dair günlük hayatta birçok örnek verilebilmektedir. Bu örneklerden biri, korumalık mesleğinde yapılan sözleşmedir. Sözleşmedeki iradesi ile koruma olan kişi, korumakla yükümlü olduğu şeyin ya da kişinin garantörü haline gelir. Söz gelimi, garantörü olduğu şey ya da kişi bir tehlike altında olduğu halde görevini yerine getirmeyen koruma, kanunlarda suç olarak tanımlanan netice de ortaya çıkarsa, ihmali suretiyle icrai suç işlemiş olacaktır.

Üçüncü ve son olarak garantörsel sorumluluk, öngelen tehlikeli hareket ile ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda, kişi esasında kanunla veya bir sözleşmeyle sorumluluk altında değildir. Dikkat edilmesi gereken husus, garantör sıfatı taşıyacak kişinin, sorumlu olduğu kişiyi kendi davranışları nedeniyle tehlikeli bir duruma düşürmüş olmasıdır. Diğer bir deyişle, eylemleriyle başkalarını tehlikeye düşürenler, tehlike nedeniyle zarar görecektir kişilerin garantörü olmaktadır. Öngelen tehlikeli hareket nedeniyle garantörlüğün en tipik örneği, sürücünün kusurlu olduğu trafik kazalarıdır. Yargıtay bu husustaki kararlarında, kazalardaki kusur oranı ve kaza sonrasındaki davranışlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kazalarda sürücülerin kusurunun bulunmadığı hallerde beraat kararı verilmesi gerektiği¹⁸, kusur bulunuyorsa da somut olayın gereklerine göre cezalandırma yapılması gerektiği¹⁹ yönünde kararlar verilmiştir.

Garantörün iştirakine ilişkin, doktrinde ve uygulamada tartışmalar bulunmaktadır. Esasen garantörün, bu sıfatla başka bir suçun iştirakçisi olması tipik olarak mümkündür. Bununla birlikte, garantörlük zaten ihmali davranıştan doğduğu için, neticeyi meydana getirecek hareketleri önlemek için müdahalede bulunmayan garantör, faillik şeriklikten önce geldiği için, kendi ihmali suçunun faili olmaktadır.²⁰ Örneğin, bir kişiye defalarca ateş edildiği halde müdahale etmeyen polis memuru, tipik olarak ateş edenlere yardım etmektedir. Ancak hukuk kendisine garantör sıfatıyla neticeyi önleme yükümlülüğü yüklediğinden, polis memuru meydana gelen neticeden ihmali suretiyle icrai suç kapsamında fail olarak sorumlu olacaktır. Benzer şekilde, birden çok garantörün aynı fiili işlemesi ile müşterek faillik de gündeme gelebilmektedir. Garantörün işleyebileceği suçlara azmettirme de mümkündür. Bu aşamada akla her ne kadar dolaylı faillik gelse de, dolaylı faillikten söz edebilmek için, azmettirenin de garantör olması aranmaktadır.²¹

¹⁸ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2020/4549 E., 2023/818 K., K. T.: 15.03.2023. Traktör sürücüsü yolda seyredirken karşı şeritten gelen yüksek hızlı ve alkollü motosiklet sürücüsünün traktöre çarparak kendi ölümüne sebep olduğu olayda, traktör sürücüsünün olaydaki kusuru incelenmiştir. Bu aşamada ihmali suretiyle icrai suç ile garantörlük oluşacağı yönünde yaklaşımlar öne sürülmüşse de, Yargıtay, öngelen tehlikeli eyleme traktör sürücüsünün sebep olmadığına, kazanın gerçekleşmesinde kusurlu olduğu tespit edilemeyen sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

¹⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2021/281 E., 2022/78 K., K. T.: 10.02.2022. Sanığın birlikte alkol aldığı maktul ile motosiklete binerek yola çıktığı, köprüden geçerken maktulün akarsuya düştüğü ancak sanığın alkolün etkisiyle durumu kavrayamadığı olayda, sanığın garantörlüğü hakkında yaklaşımlar ileri sürülmüştür. Daha sonra alınan Adli Tıp raporlarına göre sanığın hemen harekete geçse bile düşme sırasında ağır yaralanan maktulü kurtarma ihtimalinin neredeyse olmadığı, sanığın durumun farkına vardığında yetkililere haber vermesi de göz önüne alınarak, ölüm neticesinin sanığın eylemlerine bağlı olarak gerçekleştiğine ilişkin kesin bir illiyet bağı kurulamayacağı belirtilmiştir. Sayılan nedenlerle, sanığın eylemlerinin bilinçli taksirle ölüme sebebiyet verme suçunu oluşturacağı kabul edilmiştir.

²⁰ Mahmut Koca, "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi", *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3 / 2 (Ağustos 2015), 113.

²¹ Zahir Yılmaz, "Müşterek Faillik ve Dolaylı Faillik Kurumlarının İhmali Suçlar Yönünden Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24 / 1 (Haziran 2018), 127.

Yargıtay'ın önüne gelen somut olaylarda, fikir birliğine varmak her zaman mümkün olamamaktadır. İki hırsızın bir bekçiye arabayla çarptıktan sonra maktule yardım etmedikleri ve adli tıp raporu uyarınca yardım çağırılması halinde maktulün hayatta kalabileceği anlaşılan somut olayda, Yargıtay Ceza Genel Kurulu içerisinde görüş ayrılıkları oluşmuştur. Öngelen tehlikeli eylemi gerçekleştiren sanıkların garantör sıfatı taşımaları hususu da incelenmiştir. Özellikle arabayı kullanmayıp yolcu koltuğunda bulunan sanığın yardım eden sıfatına mı, yoksa müşterek fail sıfatına mı sahip olması gerektiği hususu tartışılmıştır. Bu karar, Yargıtay'ın garantörlükte iştirak hususunda yaklaşımını gözlemlemek açısından oldukça önemlidir.²²

2. Sağlık Personelinin Sorumluluk Çeşitleri Yönünden İnceleme

Sağlık personelinin işin doğası gereği elde ettiği ayrıcalıklar, birtakım yükümlülükleri de beraberinde getirmektedir.

Sorumluluk açısından sağlık personelleri arasında en çok hekimler dikkat çekmektedir. Bu aşamada, hekim kavramı üzerinde durmak yerinde olacaktır. Hekim kavramı, bazı görüşlere göre tüm sağlık personellerini kapsayıcı bir üst kavram olarak kullanılsa da, böylesi bir kullanım hem mevzuat hem de uygulama açısından oldukça sorunludur. Dolayısıyla, biz de hekim sıfatının tıbbi fakültelerden mezun olan uzmanlarca kullanılması gerektiği düşüncesindeyiz.²³

Sağlık personelleri arasında özellikle hekimlerin yaptığı müdahaleler, özel bir yere sahiptir. Kişilerde bulunan sağlık sorunlarının teşhisine ve tedavisine, kişilerin ağrı ve acısının giderilmesine, hastalık nedeniyle önceden koruyucu tedbirler almaya yönelik olarak hekimin hastaya uyguladığı işlemlere, “tıbbi müdahale” denilmektedir.²⁴

Sağlık personelinin yaptığı işlemler nedeniyle hukuk sistemi içerisinde sorumluluğu doğmaktadır. Bu sorumluluk türlerini ayrı ayrı incelemek yerinde olacaktır.

2.1. Ceza Sorumluluğu

Hekimlerin işlerinin doğası gereği yaptıkları birçok işlem, esasında ceza hukukunda kasten yaralama suçunu oluşturmaktadır. Ancak, tedavinin cezalandırıldığı bir hukuk sisteminin var olması da düşünülemez.

Sağlık personellerinin yaptıkları müdahaleler, kendileri için hem bir hak hem de görev olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, tedavi amacıyla yapılan müdahaleler, hukuka uygunluk

²² Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2017/1046 E., 2021/298 K., K. T.: 22.06.2021: “...hırsızlık suçunu işledikleri sırada oluşabilecek tüm engelleri birlikte defetmek üzere en başta verdikleri kararın olası sonuçlarını da öngördüklerinde kuşku bulunmayan sanıkların sorumluluklarında maktulün öldürülmesi eylemine hasren özel bir ayırım yapılarak, sanık ...'m eyleminin TCK'nın 39. Maddesi uyarınca “yardım eden” olarak kabulü de usul ve yasaya uygun değildir, zira iştirakin kapsam ve derecesinin belirlenmesinde eylemin bir anına veya kısmına göre değil olayın bütünlüğü içinde bakılması gerekmektedir. Bu yönüyle, sayın çoğunluğun sanık ...'ın olaydaki konum ve rolünü tali/ikincil olarak suça yardım boyutunda ele alan görüşüne iştirak etmek mümkün olmadığından...”

²³ Nebahat Kayaer, “Hekimin Ceza İnfaz Kurumlarındaki Açlık Grevlerine Müdahale Yükümlülüğünün İhmalinden Doğan Ceza Sorumluluğu”, *Tıp Hukuku Dergisi* 5 / 9 (Ocak 2016).

²⁴ Süleyman Emre Zorlu – Haydar Gündüz, *Salgın Hastalıklarda İdarenin Sorumlulukları* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 211.

sebeplerinden hakkın kullanılması kapsamında kalmaktadır.²⁵ Bu aşamada, hukuki dayanaklara değinmek yerinde olacaktır.

Tıbbi müdahale, şartları varsa hukuka uygun sayılmaktadır. Tıbbi müdahalenin hukuka uygun kabul edilmesinin şartları; müdahalenin ehil kişi tarafından yapılması, aydınlatılmış onam veya rıza, zamanın gereklerine uygun müdahale ve müdahalenin zorunlu olmasıdır.²⁶ Bu şartlar arasında en önemlilerinden biri, aydınlatılmış rıza hususudur. Rıza verilecek eylem hukuka uygun olmalı ve rıza eylemden önce verilmiş olmalıdır. Aydınlatılmış rıza; “...riskleri, yararları ve alternatifleri ile alternatiflerin de risk ve yararlarını kapsayan tedavi uygulamasının, hekim tarafından yeterli düzeyde ve uygun şekilde açıklanmasından ve hasta tarafından hiçbir tereddüde yer kalmayacak şekilde anlaşılmasından sonra, tıbbi tedavinin ya da uygulamanın hasta tarafından gönüllülükle kabulü...” şeklinde tanımlanmaktadır.²⁷ Yine müdahalenin hukuka uygunluğu kavramı, hakkın kullanılması kapsamı içerisinde görülmektedir. Hakkın kullanılması, TCK m. 26’da:

“(1) Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.

(2) Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu bakış açısıyla, tıp alanında sahip olunan yetkinliğin hekimlere tıbbi müdahalede bulunma hakkı taşıdığı kabul edilmiştir. Dolayısıyla tıbbi müdahaleler, hekimlerin hak kullanımı olarak değerlendirilmektedir.²⁸

Bazı hallerde kişi garantör de olsa, neticeyi önlemek için yapabileceği eylemler sınırlı kalmaktadır. Örneğin; hekimin müdahale edeceği vaka, yeterince bilgi sahibi olmadığı bir alandan olabilir. Bilgi sahibi olsa bile, müdahale etmek için yeterli yeteneği bulunmayabilir. Böyle bir durumda ne yapılması gerektiği doktrinde şu şekilde belirtilmektedir: “Bilgisi olmayan, kendini bilgilendirmek; yapamayacak durumda (fiziksel veya pratik eksiklik nedeniyle) olan kişi de, ihmâl etmek zorundadır.”²⁹

Sağlık personelleri, mevzuatın birçok yerinde garantör olarak gösterilmiştir. Bunların başlıcaları; Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun³⁰ m. 12, Hususi Hastaneler Kanunu³¹ m. 32 ve Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi³² m.18’de yer alan düzenlemelerdir.³³

Sağlık personelinin eylemleri nedeniyle ceza hukuku kapsamına giren bazı neticelerin doğması mümkündür. Uygulamada birçok somut olay, sağlık personellerinin tedavi sırasında

²⁵ Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 545.

²⁶ Yakup Gökhan Doğramacı, “Hekimlik Uygulamaları Açısından Kasten Öldürmenin İhmali Davranışla İşlenmesi Suçu”, *Tıp Hukuku Dergisi* 4 / 7 (Nisan 2015).

²⁷ Uğur Şimşek, “Sağlık Hukukunda Aydınlatılmış Rıza”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16 (Temmuz 2014), 3543.

²⁸ Hakeri, *Tıp Ceza Hukuku*, 27.

²⁹ Rahime Erbaş, “İcrai veya İhmali Olarak Somut Olayda Davranışın Gerçekleştiriliş Biçiminin Tespiti Meselesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21 / 1 (2019), 435.

³⁰ Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun, *Resmi Gazete* 10705 (12.01.1961), Kanun No. 224.

³¹ Hususi Hastaneler Kanunu, *Resmi Gazete* 2419 (5.6.1933), Kanun No. 2219.

³² Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi, *Resmi Gazete* 10436 (19.2.1960), Bakanlar Kurulu Karar No. 4/12578.

³³ Hakeri, *Tıp Ceza Hukuku*, 95.

yükümlülüklerini ihmal ettikleri iddialarıyla hukuki işlem aşamasına gelmektedir. Kanunen garantör sıfatı taşıyan sağlık çalışanları, en çok öldürme ve yaralama suçları açısından sorumlu tutulmaktadır. Ancak bu suçlarda, sağlık çalışanları TCK m. 83³⁴ ve m. 88'den³⁵ sorumlu tutulacaklardır.

Sağlık personellerinin garantörlüğü kanundan doğabileceği gibi, öngelen tehlikeli hareket nedeniyle de oluşabilmektedir. Yaptığı hatalı tıbbi müdahale ile hastayı tehlikeli bir duruma düşüren hekimin garantörlüğü de böyledir.³⁶ Yine sağlık personeli, sözleşmeden kaynaklanan garantör de olabilirler. Resmi bir görevi bulunmasa da, açıkça bir sözleşme ile veya gönüllü olarak tedaviyi üstlenen hekim, sözleşme nedeniyle garantör olmaktadır.³⁷

Hekimlerin acil durumlarda yardım etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Dolayısıyla, hekimin tıbbi yardımda bulunmaktan kaçınması, sorumluluğunun doğmasını gündeme getirecektir. Böylesi durumlarda, taksirle yaralama suçu veya görevi ihmal suçu da gündeme gelebilmektedir.³⁸ Hekimin müdahale etmesi için mutlaka tam teşekküllü hastane imkânlarına sahip olması aranmamaktadır. Öyle ki, sıradan bir yolculuk sırasında kaza olduğunu görüp yardım veya bildirimde bulunmayan biri TCK m. 98'den sorumlu tutulurken, yoldan geçmekte olan hekim garantör olması nedeniyle meydana gelen neticeye göre TCK m. 83 veya m. 88'den sorumlu tutulacaktır.³⁹

Uygulamada çok karşılaşılan bu suçlardan başka, sağlık çalışanları, TCK'da kamu görevlilerine özgü diğer suçları da işleyebilmektedir (zimmet, irtikâp v.s...). Yine benzer olarak çalışanlarına özgü olacak şekilde, sağlık çalışanın hukuka aykırı şekilde çocuk düşürtme suçunu işlemesi ve suçu bildirmemesi (TCK m. 280) de cezai sorumluluk kapsamındadır. Bunlardan başka; organ ve doku nakli suçu, insan üzerinde deney ve deneme yapma suçu ve kişisel verileri kaydetme, verme, ele geçirme suçu da bu kapsamda kalmaktadır.⁴⁰

³⁴ TCK m. 83: “Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi

Madde 83- (1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.

(2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin;

a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanuni düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması,

b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturmaması, gerekir.

(3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir.”

³⁵ TCK m. 88: “Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi

Madde 88-(1) Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur.”

³⁶ Hakeri, *Tıp Ceza Hukuku*, 96.

³⁷ Hakan Hakeri, *Tıp Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012), 637.

³⁸ Recep Gülşen, “Hekimin, Malpraktisten Kaynaklanan Cezai Sorumluluğu”, *Tıp Hukuku Dergisi* 1 / 1 (Ocak 2012).

³⁹ Şimşek, “Sağlık Hukukunda Aydınlatılmış Rıza”, 3540.

⁴⁰ Ceyda Ümit, “Hekimlerin Mesleklerinin Uygulanmasından Doğan Ceza Sorumluluğu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 32 (Ekim 2017), 218.

2.2. İdari Sorumluluğu

Hekim, tedavi sürecini kamu görevlisi sıfatı ile işletmektedir. Dolayısıyla, hekimin tedavi sırasındaki hataları nedeniyle de idare sorumlu tutulmaktadır. Öyle ki, hekim hataları nedeniyle açılan davalar doğrudan hekime değil, idareye yöneltilmektedir.

Sağlık alanındaki sorumluluk, temelde idari bir kamu hizmeti yapmakla yükümlü olan Devlet'e aittir. Anayasa'da da yer bulan sağlıklı yaşam hakkı, bireylerin en temel haklarından biridir. Bu noktada Devlet'in yükümlülüğü, yalnızca hasta olarak başvuru yapan bireylerle sınırlı değildir. Devlet, sağlık hizmetini vatandaşların başvurusu öncesinden itibaren hazır bulundurmalı ve tedavi sürecinden sonra da rehabilitasyon aşamasında hizmete devam etmelidir. Dolayısıyla sağlık hizmeti, sürekli bir kamu hizmetidir.⁴¹

Devlet'in sağlık hizmetinde aksamaya yol açacak işlemleri, hizmet kusuru olarak adlandırılmaktadır. Hizmet kusuru; hizmetin geç işlemesi, hiç işlememesi ve kötü işlemesi olmak üzere üç farklı başlıkta değerlendirilmektedir.⁴²

İdarenin kamu hizmetini sağlarken gerekli dikkat ve özeni göstermemiş olması, hizmetin dönemin gerektirdiği şartlardan geride kalması, hizmet kalitesinin yetersiz olması halinde hizmetin kötü işlemesinden söz edilmektedir. Kamu hizmeti sağlayan idarenin, ilgili hizmeti sağlarken zarara sebebiyet verecek ihmallerde bulunması halinde, hukuki sorumluluğu doğmaktadır.⁴³

Sağlık hizmetinin süreklilik niteliği; bireylerin teşhis, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinde kusurla karşılaşılması durumunda önem kazanmaktadır. Hizmet kusuru nedeniyle zarara uğrayanların hukuki yollara gitmeleri mümkündür. Devlet'in meydana gelen zarar nedeniyle, hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk hallerinde, yükümlü olması için birtakım şartlar bulunmalıdır. Buna göre meydana gelen zarar; somut ve kesin olmalı, özel olmalı, hukuka uygun bir yararı zedelemiş olmalı ve maddi olarak ölçülebilir olmalıdır.⁴⁴ Uygulamada, sağlık hizmeti verilirken hata yapılması veya prosedürlere uyulmaması nedeniyle davalar açılmaktadır. Danıştay'ın kararında, işlem öncesi aydınlatılmış onamı usulüne uygun şekilde alınmayan hastanın vefat etmesi sonucu idarenin tazmin yükümlülüğü doğacağına hükmedilmiştir.⁴⁵

Sağlık hizmetinin işlemesinde zarar görenin kusurunun bulunması, idarenin sorumluluğunu etkileyen bir haldir. Zarar görenin kendi kusuru, idarenin kusurundan daha fazla ise, nedensellik bağının kesildiği kabul edilmektedir. Bununla birlikte, üçüncü kişinin fiilinden doğan zararlarla ilgili, idarenin kusursuz sorumluluğundan söz edilebilir.⁴⁶

⁴¹ Aydın Akgül, "İdarenin Sağlık Hizmetlerinden Doğan Tazmin Sorumluluğu ve Danıştayın Yeni Yaklaşımı", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20 / 1 (Ocak 2016), 275.

⁴² Yasemin Kılıç Öztürk, "Sağlık Hizmet Sunumunda İdarenin Kusur Sorumluluğu", *Ankara Medical Journal* 15 / 4 (Kasım 2015), 241.

⁴³ Ahmet Bozdağ, "İdarenin Hizmet Kusuru ve Danıştay'ın Uygulaması", *Türk İdare Dergisi* 468 (Eylül 2010), 40.

⁴⁴ Kılıç Öztürk, "Sağlık Hizmet Sunumunda İdarenin Kusur Sorumluluğu", 240.

⁴⁵ Danıştay 10. Daire Esas Numarası: 2019/6633, Karar Numarası: 2021/4417, Karar Tarihi: 29.09.2021.

⁴⁶ Zorlu – Gündüz, *Salgın Hastalıklarda İdarenin Sorumlulukları*, 221.

İdari sorumluluk açısından, sağlık çalışanları arasında özellikle hekimler öne çıkmaktadır. Hekimlerin idari sorumluluğundan söz edildiğinde, 657 sayılı Kanun⁴⁷ ve Türk Tabipler Birliği Disiplin Yönetmeliği'nin ele alınması gereklidir.

2.3. Tıbbi Etik Sorumluluğu

Etik sorumluluk, mesleklerin kendi içerisinde oluşmuş olan etik değerlere uygunlukla ilgilidir. Tıbbi etik sorumluluğu, tıp alanında çalışmakta olan kişilerin uyması gereken birtakım kurallardan oluşmaktadır.

Hekimlik mesleğine girişte, Hipokrat yemini ile başlayıp daha birçok sorumluluk yükleyen etik değerler bulunmaktadır. Tıbbi etik esasında, tıbbi yardıma ihtiyaç duyanlara ayırım gözetilmeksizin ve eşit şekilde yardımın sağlanması üzerine temellendirilmiştir. Günümüz şartlarında, tıp alanında çalışmakta olanları kapsayıcı nitelikte olan meslek kuruluşları bulunmaktadır. Örneğin, bunlardan en bilineni Türk Tabipler Birliği'dir. Bu kuruluşlar, üyelerinin yaptığı etik dışı iş ve işlemler üzerinde soruşturma yapma ve karar alma gücünü haizdir.

Tıbbi etik, içerisinde birçok ilkeyi barındırmaktadır. Bunlar; dürüstlük ilkesi, yaşama saygı ilkesi, zarar vermeme ilkesi, adalet ilkesi, özerklik ilkesi, meşruiyet ilkesi gibi ilkelere. Etik sorumluluk açısından, Tıbbi Deontoloji Tüzüğü ve Hekimlik Meslek Etik Kuralları belirleyici olmaktadır.

Tıbbi etik kuralları ile hukuk düzeni her zaman uyşamayabilir. Açlık grevleri, ölüm oruçları, ötenazi gibi tartışmalı durumlarda; etik olan ile hukuki olan karşı karşıya gelebilmektedir. Bu gibi durumlarda hekimin müdahale edip etmeyeceğine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Kişilerin tedaviyi reddettiği hallerde, hekimin zorla müdahalesi söz konusu olmaktadır. Açlık grevlerinde zorla besleme, bu gibi hallere örnek olabilir. Özellikle ölüm kararıyla sürdürülen eylemlerde, bazı hallerde uluslararası metinlere dayanılarak "tıbbi etik gereği" hekimlerin müdahaleden kaçınmaları durumu gündeme gelmektedir. Belirtmek gerekir ki, bize göre hukuka rağmen bir başkasının ölüm kararını etik amaçlarla desteklemek söz konusu olamaz. Kaldı ki, ülkemizin böylesi kaçınmaları destekleyecek uluslararası antlaşma niteliği taşıyan bir metne taraflığı bulunmamaktadır. Söz gelimi, böylesi bir uluslararası antlaşma taraflığı bulursa ve iç hukukta çelişki meydana gelmiş olsa bile, biz de garantör olan hekimin koruyucu müdahaleleri yapması gerektiği görüşünü savunmaktayız. Aksi halde, hekimin cezai sorumluluğuna ilişkin hükümler tatbik edilmelidir.⁴⁸

Tıbbi etik kurallarının uygulanmasında, hataların yol açtığı zarara ilişkin izlenmesi gereken aşamalar tartışılmaktadır. Bireye odaklı yaklaşımın, sağlık mesleği mensuplarının hata yapma kaygısı ile çalışmak zorunda kalmalarına sebebiyet verdiğine ve kişilerin cezalandırılması üzerinde durulmasının kısır döngü yarattığına dikkat çekilmektedir. Sisteme odaklı yaklaşımda ise, hatanın ortaya çıkışını kısıtlayıcı önlemlerin göz önüne alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Ülkemizdeki yaklaşımın bireye odaklı olarak gelişmeye devam

⁴⁷ Devlet Memurları Kanunu, *Resmi Gazete* 12056 (23.7.1965), Kanun No. 657.

⁴⁸ Rıfat Murat Önok, "İnsan Hakları ve Türk Ceza Hukuku Açısından, İnfaz Kurumları ve Tutukevlerindeki Açlık Grevlerine Müdahale Etme Yükümlülüğü ve Bunun İhmalinden Doğan Sorumluluk", *Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi* 9 (Şubat 2007).

ettiğini ileri süren görüşe göre, bu dönüşüm, sağlık hizmetlerinin ve sağlık alanındaki mesleki değerlerin düşmesine sebep olmaktadır.⁴⁹

Sağlık mesleği mensuplarının kaygı nedenlerine ilişkin yapılan araştırmada, meslek içerisinde farklı unsurların kaygıya sebep olabildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte, hem doktorların hem de hemşirelerin ifadelerinde, sağlık mesleği mensuplarının tamamında görülen ve en yüksek kaygı düzeyine sebep olan olgunun “hatalı tıbbi uygulama” olduğu görülmektedir.⁵⁰

2.4. Medeni Hukuk (Hukuki) Sorumluluğu

Sağlık çalışanları ile hastalar arasında kurulan ilişkilerin niteliğini tartışabilmek için, öncelikle kurulan ilişkinin şeklini ele almak gerekmektedir. Doktrindeki genel kanı, hekim ile hasta arasındaki hukuki ilişkinin vekâlet sözleşmesi olduğu yönündedir. Bu bakış açısı bizce de yerinde olmakla birlikte, özel hastanelerde kurulan hukuki ilişkinin niteliği hususunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Karşılaştırmalı hukukta, bu tip sözleşmelere “hasta kabul sözleşmesi” denilmektedir. Hasta kabul sözleşmelerinin tarafları, hasta ve hastane olmaktadır. Bu sözleşmedeki edimlerin yerine getirilmesi için tedavi amaçlı iş ve işlem yapan sağlık personelleri ise, “ifa yardımcısı” konumundadırlar. Bu nedenle hastane, sözleşmenin tarafı olarak kusursuz sorumluluk altında olmaktadır.⁵¹

Sağlık çalışanın hukuki sorumluluğu, kurallara aykırı eylemde bulunması ile doğmaktadır. Elbette hukuki sorumluluk denilince incelenmesi gereken husus, hakkı saldırıya uğrayan kişinin zararını tazmin sorumluluğudur. Uygulama içerisinde yanlış veya eksik tedavi nedeniyle zarara uğrayan mağdurlar veya fiilden zarar görenler, malpraktis davaları açmaktadırlar. Bu davalar sonucunda hastaların haklı bulunması halinde, tazminat taleplerinin değerlendirilmesi gündeme gelmektedir.

Sağlık çalışanları arasında özellikle hekimlerin hukuki sorumlulukları gündeme geldikçe, sigorta hukuku kapsamında hekimleri güvence altına almak adına birçok gelişme yaşanmıştır. Bununla birlikte, günümüz hukuk sisteminde hekim hatası nedeniyle meydana gelen zararların tazmini devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu durum, hukuk camiası içerisinde çoğunlukla karşıt görüşleri ortaya çıkarmıştır. Her meslek dalında hukuki sorumluluk doğuran neticeler ortaya çıkması mümkündür. Anayasal güvence altında bulunan hâkimler ve savcılardan başka mesleklerin de hukuki sorumluluktan kurtarılmasının ne derece doğru olacağı tartışılmalıdır. Bize göre, hekim hataları da diğer tüm alanlarda olduğu gibi mesleki hata olduğundan, bu hatanın tazminini topluma yüklemek doğru olmayacaktır. Ayrıca bu yaklaşım, eylemleri nedeniyle sorumluluk altına girmeyeceğini bilen kişilerde dikkat ve özenin azalmasına yol açabilecektir.

⁴⁹ Murat Civaner, ““Malpraktis” yerine “hizmet kaynaklı zarar””, *Türk Pediatri Arşivi* 46 / 1 (Mart 2011), 9.

⁵⁰ Tülin Tunç – Rana Özen Kutanis, “Doktor ve Hemşirelerde Kaygı Nedenleri: Bir Üniversite Hastanesi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* 6/13 (2015), 66.

⁵¹ Ulaş Can Değdaş, “Hatalı Tıbbi Uygulamadan (Malpraktis) Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4 / 6 (Ocak 2018), 47.

3. Ceza Hukuku Açısından Garantörsel Sorumluluğa Mücbir Sebep Etkisi Sorunsalı

Mücbir sebep, dış etki ile meydana gelen ve insani gayretle savuşturulamayan etkilerdir. Mücbir sebep halinde, yaşanan tabiat olayları nedeniyle kişilerin mutlak bir kuvvet etkisi altında kalmış ve iradelerini söz konusu baskı nedeniyle yönlendirememiş olmaları gerekir. Açıkça görüldüğü üzere, fiilin “iradi insan davranışı olma” vasfı bulunamadığından, mücbir sebep altındayken yaşanan davranışların fiil olarak nitelendirilmesi ve kişilerin cezalandırılması mümkün değildir.⁵²

Mücbir sebeplerden söz edildiğinde, ilk önce doğal afetler ele alınmaktadır. Bu aşamada, ülkemizde meydana gelen deprem felaketi nedeniyle hastaneleri terk eden garantör sağlık çalışanlarının durumu incelenecektir.

6 Şubat 2023, saat 04.17’de meydana gelen deprem felaketi sonrasında, yıkımın boyutu nedeniyle arama kurtarma çalışmaları oldukça zorlaşmıştır. Deprem anında hastanelerde bulunan sağlık çalışanlarının binaları terk ettikleri görülmüştür. Ancak, medyaya yansıyan birçok ifade ele alındığında; olay yerinden ayrılan sağlık çalışanlarının, binaların içerisinde kalan ve kendi çabasıyla uzaklaşması imkânsız olan hastalara yardım ulaştırmak için hiçbir şey yapmadıkları, bu nedenle uzun süre hastanede mahsur kalan hastalara hiçbir yardımın ulaşmadığı dile getirilmektedir.⁵³

Garantörsel sorumluluğu bulunan sağlık çalışanları, mücbir sebep etkisi altında görev yerlerini terk etmek durumunda kalmışlardır. Daha sonra da geri dönmeleri ve hastaların tahliyesini sağlamak için hiçbir adım atılmaması nedeniyle içeride kalan hastalardan hayatını kaybedenler olmuştur.

Kabul etmek gerekir ki, 6 Şubat depremi gerek gücü gerekse etki alanı ele alındığında tarihte nadir görülen felaketlerdendir. Türkiye Cumhuriyeti üzerinde 11 ili etkileyen doğal afet sonrasında, 90 gün süreyle afetten etkileyen bölgeleri kapsayacak şekilde Olağanüstü Hal ilan edilmiştir. Yaşanan can kayıpları nedeniyle 7 gün milli yas ilan edilmiştir. Geçen zaman ve kaldırılan enkazlar sonrasında, aralarda meydana gelen boşluklar felaketin boyutunu göstermektedir.⁵⁴

Deprem meydana gelmesinden sonra, bulunduğu bina ayakta olan insanların en doğal tepkisi binaları terk etmeleridir. Bununla birlikte, yaklaşık 2 dakika sürdüğü belirtilen depremin yarattığı sarsıntı durduğunda sorumlulukların devam edip etmeyeceği hususu tartışmamızın esasını teşkil etmektedir. Yaşanan büyük depremlerin ardından artçı depremler olacağı bilinen bir husustur. Dolayısıyla, esas depremde hasar alan binaların artçı depremlerle yıkılma ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle, sağlık çalışanlarının doğrudan hastaneye geri girmelerinin can güvenliklerini sağlama hususunda kaygılar yaratacağını kabul etmek gerekir. Söz konusu tartışmanın esası, mücbir sebep etkisinin ne kadar süreyle devam edeceğidir. Yaşanan olayda, mücbir sebep etkisinin ne zamana kadar devam edeceği hususu, belirli veya

⁵² Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 315.

⁵³ Cumhuriyet Gazetesi (Cumhuriyet), “Türkiye Haberleri” (Erişim Tarihi: 1.12.2023).

⁵⁴ Anadolu Ajansı (AA), “Asrın Felaketi” (Erişim Tarihi 1.12.2023)

belirlenebilir bir olgu değildir. Hukuk düzeni, kimseyi hayatını kesin bir tehlikeye sokacak şekilde davranmaya mecbur edemez. Gerçekten, ilk sarsıntının ardından hiçbir destek olmaksızın sağlık çalışanlarının doğrudan görev başına dönmeleri olası değildir.

Görev yerinden uzakta bulunan ve kendi can güvenliklerini sağlayan sağlık çalışanları, bölgeye arama kurtarma ekiplerinin yönlendirilmesi konusunda yine sorumlu olmaktadır. 6 Şubat'ın ilk saatlerinde meydana gelen deprem sonrasında içeride kalan hastalara şans eseri ulaşıldığına dair birçok ifade bulunmaktadır. Yaşanan olayda, mücbir sebep etkisinin, birkaç gün boyunca, en azından arama kurtarma ekiplerine haber vermemeyi meşru kılacak düzeyde olmadığı kabul edilmelidir.

SONUÇ

Ceza hukuku alanında, ilk zamanlarda kusur sorumluluğu ön planda olmuştur. Kişilerin hareketsiz kaldıkları hallerde de sorumlu tutulması, ceza hukukunun gelişimi ile değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu durumun sonucu olarak, hareketsiz kalmanın da kişileri sorumluluk altında bırakacağı düşüncesiyle, ihmali suç kavramı ortaya çıkmıştır. Ardından, ihmali suçların faili olacak kişilerin aynı şekilde cezalandırılmasının ceza adaletine uygun olmayacağı fark edilmiştir. Nitekim kimi kişilerin diğer insanlardan daha büyük sorumluluk altında oldukları ve ihmallerinin de buna göre cezalandırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Sağlık çalışanlarının hastalara yönelik sorumlulukları, çağdaş hukuk sistemlerinde kabul edilmiş ve sağlık hukukuna ayrıca yer ayrılmıştır. Sağlık çalışanlarının, işlerinin doğası gereği büyük sorumluluk altına girdiklerini kabul etmek gerekmektedir. Bununla birlikte, sağlık alanı da profesyonel yaşamın bir parçasıdır. Böylesi bir alanda yapılacak hataların doğuracağı ağır neticeler göz önüne alındığında, sağlık çalışanlarının daha büyük sorumluluk altında bulunmalarının hakkaniyetli olduğu görülmektedir.

Hukuk sistemimizdeki son gelişmeler, tıp alanında yapılan hatalara ilişkin tazminat taleplerinde devlet desteği sağlanması yönündedir. Profesyonel yaşam içerisinde her meslek mensubu sorumluluklarının ve hatalarının yükünü taşımakla yükümlü iken, sağlık çalışanlarına yönelik düzenlemelerin hukuksal bir hata olduğunu ve eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini belirtmemiz gerekmektedir. Bununla birlikte, tıp mesleği icra edenlerin işlerini yapamayacak düzeyde baskı altında tutulması da doğru olmayacaktır. Dolayısıyla, bu alanda adaleti sağlayacak bir denge sistemi oluşturulması önemlidir. Bilindiği üzere devlet gelirlerinin büyük kısmı vergilerden oluştuğu için, tıp mesleği icra edenlerin hataları karşılığında yine vatandaşlara yüklenecek olan tazminatları devletin ödemesi hukuka aykırı olacaktır. Bu durumda, hataya sebebiyet verecek unsurların en alt seviyeye çekilmesi için gerekli çalışmaları yapmak, dengeyi sağlamak için oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, 6 Şubat depremi ve ardından yaşanan süreçte sağlık hukuku ve ceza hukuku yönünden ortaya çıkan sorunlar ele alınmıştır. Belirtmek gerekir ki, sağlık çalışanlarının sorumlulukları kendi güvenliklerini riske edecek nitelikte değildir. Söz gelimi, bir polis memuru, tehlike teşkil eden somut olaylarda, durumun gereklerine göre hayatını riskle

ederek silahlı çatışmalara da girme yükümlülüğü altındadır. Bununla birlikte, polis memurunun kesin bir ölüm tehlikesi altında kalacağı öngörülüyorsa, kolluk güçlerinin durumu kontrol altına almasını beklemek ve teknik olarak doğru olan adımları atmak gerekmektedir. Benzer şekilde, sağlık çalışanlarının hayati risk altında hastaları koruma yükümlülüğünün bulunmadığının altını çizmek oldukça önemlidir. Artçı depremlerin devam ettiği ve devlet hastanelerinin dahi hasar aldığı bir ortamda, sağlık çalışanlarının bina içine girip hastaları koruması beklenemez. Bununla birlikte, ortaya çıkan olağanüstü halin sağlık çalışanlarının tüm yükümlülüklerini ortadan kaldıracığı da söylenemez. Sağlık çalışanlarının kendi güvenliklerini sağladıktan sonra, hastaları kurtarmaya yönelik adım atmamaları, garantörsel sorumluluğa aykırılık teşkil etmektedir.

Yapılan eylemin ve meydana gelen neticelerin bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir. Kabul etmek gerekir ki, sağlık çalışanları, risk altında kalan hastaların ölümünün gerçekleşmesini arzu etmemişlerdir. Bununla birlikte, meslek mensuplarının böylesi neticelerin meydana gelebileceğini ve kuvvetle muhtemel olacağını bildikleri kesindir. Her ne kadar ölüm gibi neticelerin istenmeyeceğine yönelik genel kabul bulunsa da, neticenin gerçekleşmesini önleyecek bir harekette bulunulmadığı açıktır. Bu durumda, sorumluluk düzeyinin taksir düzeyine indirgenmesi mümkün değildir. Her somut olayın ayrıca değerlendirmesi gerektiğine de dikkat çekerek, sağlık çalışanlarının bu olaylarda en azından olası kastla hareket ettikleri kabul edilmelidir. Her ne kadar netice istenmese de muhtemel sonuçların kabullenildiği ortadadır. Bize göre; garantörün sağlıklı, güvende, bilinçli ve yardıma ulaşma hâkimiyeti de bulunduğu halde, mahsur kalan hastalara ilişkin yardım ulaştırmaya çalışmaması halinde, olası kastan daha hafif bir sorumluluk söz konusu değildir ve bu yönde karar verilmelidir.

Sağlık çalışanlarının eylemlerinin icrai mi, ihmali mi olduğu yönünden inceleme yapmak gerekmektedir. Öncelikle, sağlık çalışanlarının hastaların zarar görmesine yönelik aktif bir hareketlerinin bulunmadığını kabul etmek gerekir. Çünkü deprem gibi beklenmeyen bir nedenle alanın terk edildiği açıktır. Dolayısıyla, eylemlerin icrai hareketli olduğu söylenemez. Bununla birlikte, sağlık çalışanlarının garantör sıfatı taşıdığına dikkat edilmelidir. Bu nedenle, yaptıkları eylemlerin doğrudan ihmali olduğunu söylemek de mümkün değildir. Dolayısıyla deprem nedeniyle hastanelerin terk edilmesine yönelik tüm somut olaylarda meydana gelen neticelerin, ihmal suretiyle icrai suç kapsamında olacağını söylemeliyiz. Bize göre hareketin değerlendirilmesi, hem uygulamada hem de doktrinde ihmal suretiyle icrai suç yönünde olmalıdır.

Sağlık çalışanları doğrudan etki edemeyecekleri halde, belirttiğimiz gibi, sorumlulukları tamamen ortadan kalkmamaktadır. İçeride olan hastaların durumuna ilişkin hiçbir eylemi bulunmadığı belirtilen sağlık çalışanlarının, iddialar doğru ise, ihmalleri bulunmaktadır. Bu durumda, garantör sıfatıyla, meydana gelen neticeye bağlı olarak suç işledikleri sabit olacaktır. Her somut olay ayrı ayrı değerlendirilerek, hastanelerde gözle görülür hasarlar bulunması gibi sebepler bulunuyorsa ve yardım da çağırılmamışsa olası kastla hareket edildiği, yardım çağırılmak için gerekli tüm adımlar atılmasına rağmen neticenin önüne geçmek mümkün olmamışsa kişilerin sorumlu tutulmayacağı söylenebilir. İlk ihtimalde, meydana gelen neticeye bağlı olarak, en azından olası kast düzeyinde sorumlulukları bulunduğu kabul edilip

TCK'nın 83. maddesinde düzenlenen kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçu veya TCK'nın 88. maddesinde düzenlenen kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi suçu, garantörler olan sağlık çalışanları hakkında uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

AA, Anadolu Ajansı. "Asrın Felaketi". Erişim Tarihi 1.12.2023 <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/deprem-bolgesinde-kaldirilan-enkazlarin-yerinde-bos-arsalar-kaldi/2961694>

Akbulut, Berrin. "Bağlılık Kuralı". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14 / 1 (Haziran 2010), 167-214.

Akgül, Aydın. "İdarenin Sağlık Hizmetlerinden Doğan Tazmin Sorumluluğu ve Danıştayın Yeni Yaklaşımı". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20 / 1 (Ocak 2016), 269-302.

Artuk, Mehmet Emin – Alşahin, Mehmet Emin. "Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18 / 1 (Haziran 2012), 3-38.

Artuk, Mehmet Emin vd. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 17. Baskı, 2023.

Avcı, Mustafa - Yerdelen, Erdal. "Karar İncelemesi – Garantörsel İhmali Suçta İhmali ve İcrai Davranış Ayırımı". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19 / 1 (Ocak 2015), 163-190.

Bozdağ, Ahmet. "İdarenin Hizmet Kusuru ve Danıştay'ın Uygulaması". *Türk İdare Dergisi* 468 (Eylül 2010), 33-48.

Civaner, Murat. "'Malpraktis' yerine 'hizmet kaynaklı zarar'". *Türk Pediatri Arşivi* 46 / 1 (Mart 2011), 6-11. <https://doi.org/10.4274/tpa.46.02>

Cumhuriyet, Cumhuriyet Gazetesi. "Türkiye Haberleri". Erişim 1.12.2023 <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/skandallar-art-arda-yogun-bakimda-unutulan-hastalar-2058821>

Danıştay, Danıştay 10. Daire. K. 2021/4417 (29.09.2021). <https://legalbank.net/belge/d-10-d-e-2019-6633-k-2021-4417-t-29-09-2021-hatali-tedavi-sonucu-vefat-sebebiyle-tazminat-istemi/4238260/sa%c4%9f%c4%b1k+hizmet+kusuru>,

Değdaş, Ulaş Can. "Hatalı Tıbbi Uygulamadan (Malpraktis) Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk". *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4 / 6 (Ocak 2018). 41-65.

Devlet Memurları Kanunu (Kanun No. 657). *Resmi Gazete* 12056 (23.7.1965). Erişim Tarihi 1.12.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Doğramacı, Yakup Gökhan. "Hekimlik Uygulamaları Açısından Kasten Öldürmenin İhmali Davranışla İşlenmesi Suçu". *Tıp Hukuku Dergisi* 4 / 7 (Nisan 2015).

Erbaş, Rahime. "İcrai veya İhmali Olarak Somut Olayda Davranışın Gerçekleştiriliş Biçiminin Tespiti Meselesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21 / 1 (2019), 397-449.

Gülşen, Recep. "Hekimin, Malpraktisten Kaynaklanan Cezai Sorumluluğu". *Tıp Hukuku Dergisi* 1 / 1 (Ocak 2012).

Hakeri, Hakan. *Tıp Ceza Hukuku*. 3. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.

Hakeri, Hakan. *Tıp Hukuku*. 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Hususi Hastaneler Kanunu (Kanun No. 2219). *Resmi Gazete* 2419 (5.6.1933). Erişim Tarihi 1.12.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.2219.pdf>

Karaaslan, Reşit. "Suça Etki Eden Ağırлатıcı ve Hafifletici Nedenlerin Şeriklere (Azmettiren ve Yardım Eden) Sirayeti" *Legal Hukuk Dergisi* 15 / 173 (Mayıs 2017).

Kayaer, Nebahat. "Hekimin Ceza İnfaz Kurumlarındaki Açlık Grevlerine Müdahale Yükümlülüğünün İhmalinden Doğan Cezai Sorumluluğu". *Tıp Hukuku Dergisi* 5 / 9 (Ocak 2016).

Kılıç Öztürk, Yasemin. "Sağlık Hizmet Sunumunda İdarenin Kusur Sorumluluğu". *Ankara Medical Journal* 15 / 4 (Kasım 2015), 235-243. <https://doi.org/10.17098/amj.94048>

Koca, Mahmut - Üzülmüş, İlhan. "Kasten Yaralama Sonucu Ölümüne Neden Olma (TCK m. 87/4)". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71 / 1 (Ağustos 2013), 801-814.

Koca, Mahmut. "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi". *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3 / 2 (Ağustos 2015), 103-118.

Önok, Rıfat Murat. "İnsan Hakları ve Türk Ceza Hukuku Açısından, İnfaz Kurumları ve Tutukevlerindeki Açlık Grevlerine Müdahale Etme Yükümlülüğü ve Bunun İhmalinden Doğan Sorumluluk". *Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi* 9 (Şubat 2007).

Özbek, Veli Özer vd. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 13. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.

Özgenç, İzzet - Şahin, Cumhuri. "Kamu Görevinin Kötüye Kullanılması Suçu Üzerine Düşünceler". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6 / 2 (Haziran 2002).

Özgenç, İzzet. "İhmalî Suç Teorisi". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25 / 4 (Ekim 2021), 303-378.

Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun (Kanun No. 224). *Resmi Gazete* 10705 (12.01.1961). Erişim Tarihi: 1.12.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.224.pdf>

Şimşek, Uğur. "Sağlık Hukukunda Aydınlatılmış Rıza". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16 (Temmuz 2014), 3535-3556.

TCK, Türk Ceza Kanunu (Kanun No. 5237). *Resmi Gazete* 25611 (12.10.2004). Erişim Tarihi 1.12.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi (Bakanlar Kurulu Karar No. 4/12578.). *Resmi Gazete* 10436 (19.2.1960). Erişim Tarihi 1.12.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/2.3.412578.pdf>

TMK, Türk Medeni Kanunu (Kanun No. 4721). *Resmi Gazete* 24607 (8.12.2001). Erişim Tarihi 1.12.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>

Tunç, Tülin – Kutanis, Rana Özen. "Doktor ve Hemşirelerde Kaygı Nedenleri: Bir Üniversite Hastanesi Örneği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* 6/13 (2015), 62-71.

Türay, Aras. "İhmal Suretiyle İcrai Hareketin Sınırlı Sayıda Olup Olmadığı Sorunsalı". *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17 / 3 (Ağustos 2020), 115-154.

Ümit, Ceyda. "Hekimlerin Mesleklerinin Uygulanmasından Doğan Ceza Sorumluluğu". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 32 (Ekim 2017), 197-246.

Yargıtay, Yargıtay 12. Ceza Dairesi. K. 2023/818 (15.03.2023). <https://legalbank.net/belge/y-12-cd-e-2020-4549-k-2023-818-t-15-03-2023/4840371/>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2015/493 (08.12.2015). <https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2014-161-k-2015-493-t-08-12-2015/2155114/>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2018/102 (20.03.2018). <https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2015-986-k-2018-102-t-20-03-2018/3194338/>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2020/239 (28.05.2020). <https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2020-164-k-2020-239-t-28-05-2020/3847781/>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2020/351 (07.07.2020). <https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2016-779-k-2020-351-t-07-07-2020/3851861/>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2021/298 (22.06.2021). <https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2017-1046-k-2021-298-t-22-06-2021/4217799/>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2022/709 (09.11.2022). <https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2020-466-k-2022-709-t-09-11-2022/4832607/>

Yargıtay, Yargıtay Ceza Genel Kurulu. K. 2022/78 (10.02.2022). <https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2021-281-k-2022-78-t-10-02-2022/4295105/>

Yılmaz, Zahit. "Müşterek Faillik ve Dolaylı Faillik Kurumlarının İhmali Suçlar Yönünden Değerlendirilmesi". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24 / 1 (Haziran 2018), 122-131.

Zorlu, Süleyman Emre – Gündüz, Haydar. *Salgın Hastalıklarda İdarenin Sorumlulukları*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.